

“Per a Txetxènia, l'única sortida és Europa”

Umar Khanbiev va ser ministre de Sanitat del darrer Govern de la Txetxènia independent. Va viure el setge a Grozni i en va escapar pels pèls. Avui, després de passar pels camps de concentració de Vladímir Putin i els seus torturadors, viu a l'exili i intenta que Europa no obliidi que a Txetxènia no es respecta cap dret humà.

Umar Khanbiev va ser ministre de Sanitat de Txetxènia des del 1995 i fins que l'exèrcit rus va desballestar la legalitat del Govern independentista d'Aslan Maskhàdov l'any 2000, després de l'infern setge de Grozni. La seva biografia comença com la de molts txetxens, lluny de la seva terra natal. En el seu cas, a Kyrgyztan, el 1955, fruit de les deportacions en massa de txetxens a l'Àsia Central que va ordenar Stalin el 1944. Però va poder estudiar i va esdevenir cirurgià, i el 1995, després que els txetxens guanyessin la primera guerra contra Rússia, va ser nomenat ministre de Sanitat. Quan va començar la segona guerra rusotxetxena, el 1999, va organitzar l'assistència mèdica a l'assetjada Grozni, on es va estar fins a l'inici del 2000, quan el Govern independentista va canviar —per la força de les circumstàncies— la guerra de fronts oberts per l'actual guerra de guerrilles. El van detenir amb el seu equip mentre assistia civils i soldats, i van ser conduïts, com molts txetxens, a camps de concentració, on va ser torturat. Gràcies a la pressió internacional va ser alliberat i continuà la seva professió fins que la salut i la pressió russa li van dur a l'exili, des d'on ara promou l'atenció per un dels pitjors drames d'Europa.

Fa dues setmanes l'ONG CIEMEN (Centre Internacional Escarré per a les minories ètniques i les nacions) li va concedir el premi Internacional de l'Associació per la seva tasca en defensa dels drets col·lectius dels pobles.

—Vostè va viure el setge de Grozni que tan bé explica Anne Nivat al llibre

El laberinto checheno (Paidós, 2003), i on apareix vostè meravellant-se del fet que pogués fugir d'aquell infern. Com ho va viure?

—En vam poder sortir disset metges i infermeres i diversos malalts que ens vam carregar a l'espatlla. Després ens van fer presos i ens van portar a un camp de concentració. Del que vaig veure en el trajecte, no em ve gaire de gust parlar-ne. Però al camp sí que vaig veure clarament que la cosa s'havia escapat de les mans de tothom, i els soldats i fins i tot els metges russos donaven cops directament a les ferides dels malalts, a les amputacions. Els maltractaments eren molt bèsties. Em va fer por pensar que un metge pogués arribar a aquest punt de deshumanització i em va fer por també que això em pogués passar a mi després del que estava vivint.

Ara bé, un cop vaig sortir del camp i vaig tornar a treballar a un hospital, em van arribar presoners russos ferits, i en veure que l'únic que podia fer era ajudar-los vaig adonar-me que malgrat tot continuava sent una persona.

—Una de les paraules que més fa tremolar a Txetxènia és *ztxitska*, què és?

—Vol dir “neteja” i la practiquen els soldats russos. Busquen una població, l'envolten completament i la sobrevolen helicòpters per controlar-ne els moviments. Durant una setmana no s'hi pot ni entrar ni sortir, i els soldats són lliures de fer-hi el que vulguin. Es dediquen principalment a assassinar els joves i la gent que sembla que està bé de salut, i deixen només els malalts,

“Als camps de concentració, els soldats i fins i tot els metges russos donaven cops directament a les ferides dels malalts, a les amputacions. Em va fer por pensar fins a quin punt de deshumanització podia arribar un metge”

els ferits i els vells. També saquegen tot el que volen, des d'aparells electrònics fins a roba o menjar. Ho fan periòdicament. I durant aquesta setmana ningú de fora no sap què hi passa. Ningú no té la seguretat de sortir-ne viu.

—Es cert que els soldats russos venen fins i tot els morts?

—És molt habitual que segrestin joves. Llavors, segons de la situació de la família, en demanen un preu o un altre, de 200 a 500 dòlars. Aleshores deixen dos o tres dies per pagar-ho, i si no ho fan, el desplacen a un altre camp de concentració, i d'aquest, a un altre. Hi ha diverses etapes per les quals els mouen, i cada vegada és més car. Si en algun d'aquests llocs es mor, cal pagar per recuperar el cos. I si al final de les etapes no s'ha pagat, torna a començar. Vaig investigar aquest sistema i em va sorprendre molt com estava organitzat aquest tràfic.

—El president dels EUA, George W. Bush, en les eleccions del 2000 deia que faria més que Clinton per aturar la guerra a Txetxènia. Però ara Washington no fa res, i, a més, vincula Txetxènia a la lluita contra el terrorisme islàmic. Què en pensa?

—És cert que Bush va prometre més interès per ajudar Txetxènia, però només era una mesura populista per humanitzar una mica la seva política exterior. De fet, després de trobar-se amb Putin, van arribar a determinats acords que han permès que Putin se centrés en el problema txetxè i que l'administració dels EUA s'hagi pogut estendre per la zona de la mar Càspia tranquil·lament i sense enfrontar-se amb Rússia. És inútil discutir res amb Bush, té molt clar on vol anar. I la importància geopolítica de Txetxènia no és prou interessant per a Bush, i encara menys les violacions dels drets humans. No crec que se'n pugui parlar.

—Bush i Putin van canviar Geòrgia per Txetxènia?

—Sí, entre altres coses.

—Però el canvi de Govern a Geòrgia pot afavorir Txetxènia?

—El nou Govern georgià és un executiu de polítics més joves que l'anterior, ja no estan sota la influència de Moscou i prenen més la via occidental. En aquest sentit, tenir a prop un país que pren una orientació lluny de la política de Moscou pot ser una ajuda per al poble txetxè.

—Pel que ha dit, si no pot confiar en Bush, en qui ha de confiar, en Europa?

—Sí, l'única sortida és Europa. Sembla que es mostri indiferent al drama txetxè, és com una vergonya silenciosa que de moment no es pronuncia, però no dubto que arribarà el dia que Europa farà alguna cosa, encara que no sé gens com anirà ni quin país ho dirigirà, però veig clar que és l'única solució al problema: que Europa algun dia es pronunciï, perquè Txetxènia és part d'Europa.

—Però encara que no s'han pogut provar mai les connexions entre Ossama Bin Laden i Txetxènia, ni que cap dels russos que van tancar a Guantánamo era txetxè, les acusacions de connexions amb Bin Laden i el terrorisme islàmic

llançades per Putin sí que se les han cregut líders europeus com Jacques Chirac o Tony Blair. Això no li fa témer que tampoc Europa no sigui la solució?

—En realitat, Chirac no ha cregut mai el que diu Putin; fins i tot al començament de l'última guerra russo-txetxena va retirar la paraula a Putin en una trobada al Japó. I va ser després, quan Itàlia va enfortir les relacions comercials amb Rússia, que Chirac va veure que encara necessitava tenir bones relacions amb el Govern rus, per la qual cosa va tornar a posar-se a la seva banda. La pregunta és: quan deixarà de ser necessari Putin per als líders europeus perquè puguin pronunciar-se lliurement?

—Vostè té la resposta?

—No.

—A causa del bloqueig de la informació a Txetxènia, a diferència del que va passar en la primera guerra, quasi que només se sent a parlar del conflicte quan hi ha atemptats suïcides o grans segrestos com el del teatre Dubrovka de Moscou. Què en pensa, d'aquestes accions?

—Hi ha comportaments de les tropes russes... Miri, li explico un cas concret. Una noia s'acabava de casar, i al cap de dos dies van entrar els soldats russos, van matar els seus dos germans i el seu marit. Ella va anar a demanar que li tornessin els cossos i ells la van arrestar i la van violar. Quan la van deixar anar, ella es va posar una mina a sobre que la va fer esclatar contra el general que era governador de la ciutat en qüestió. D'altra banda, he de dir també que el president del Govern txetxè, Aslan Maskhàdov, sempre diu que els txetxens no ens hem d'assemblar a l'enemic sinó que hem de fer servir mètodes polítics i defensar-nos d'altres maneres. El que intentem amb la gent desencantada del sistema és apartar-los dels atacs suïcides.

—Quin pes té el wahabbisme, aquesta branca del fonamentalisme islàmic, dins la resistència txetxena?

—El problema va ser al principi de la guerra, quan els russos van intentar provocar una guerra civil dividint el poble en dues tendències: la tendència musulmana tradicional i el wahabbis-

me. Però en veure que no funcionava i que la guerra no esclatava va deixar de tenir importància. Avui el pes del wahabbisme ja no té importància a Txetxènia.

—Aleshores els grups dirigits per Xàmil Bassàiev, vinculats a aquests corrents més radicals i responsables dels atacs suïcides, quina relació tenen amb Maskhàdov?

—El Govern de Maskhàdov no aprova de cap manera el que fa Bassàiev, però no s'hi enfrontarà perquè qualsevol resistència aglutina gent de moltes i diverses tendències que lluiten contra l'ocupació. El Govern no s'hi posarà fins que no puguem aturar-ho nosaltres directament. Si ho féssim ara suposaria un enfrontament intern que debilitaria la resistència, i això no ho podem permetre. De moment acceptem qualsevol tipus de resistència contra els russos, i això és el que ha d'entendre Europa, que no tenen un paper tan important com es vol fer veure.

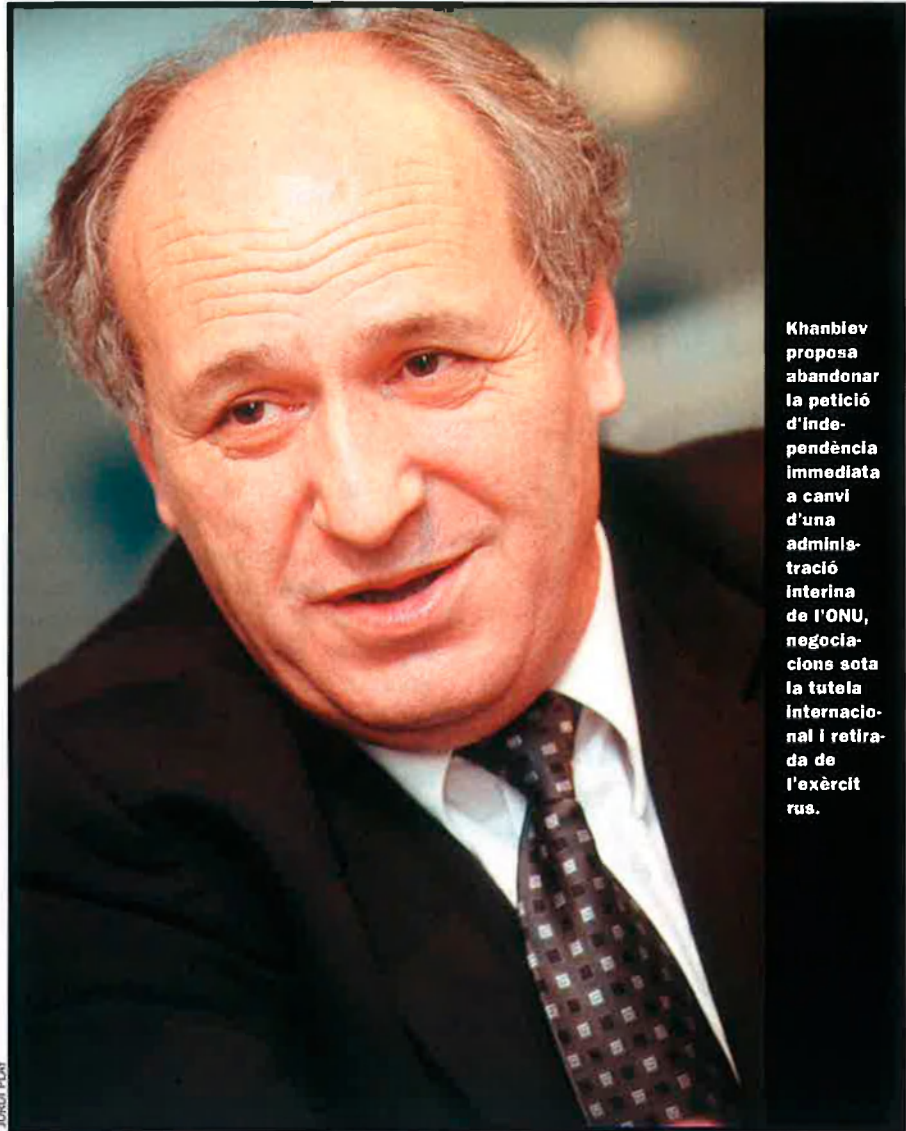
—Fins l'any passat les úniques eleccions que s'havien fet a Txetxènia van ser les de 1997, quan van ser reconegudes internacionalment i que van triar l'independentista Aslan Maskhàdov com a president. Però finalment la tardor passada Putin va aconseguir tornar a fer comicis a Txetxènia, en què es va triar Ahmed Kadirov de president. Què en pensa?

—Kadirov havia estudiat al mateix centre religiós que Bassàiev i els van enfrontar quan Putin volia estendre la guerra civil a Txetxènia. Ara l'han posat d'administrador en una escenificació de votació que no va respectar ni la Constitució russa ni la txetxena, i que no va ser reconeguda ni validada per la comunitat internacional i que simplement va servir perquè les forces d'ocupació russes confirmessin el govern militar de Txetxènia.

—Tot i el bloqueig informatiu, les violacions dels drets humans a Txetxènia continuen?

—Actualment hi ha un genocidi a Txetxènia...

—Doncs fa poc Silvio Berlusconi, quan encara era president de la UE, després de parlar amb Putin demanava als

Khanblev
proposa
abandonar
la petició
d'independència
immediata
a canvi
d'una
administració
interina
de l'ONU,
negociacions
sota
la tutela
internacional
i retirada
de
l'exèrcit
rus.

mitjans de comunicació, en referència a aquestes denúncies de genocidi, que deixessin d'escampar "mites" sobre Txetxènia.

—Precisament després de sentir com Berlusconi feia costat al senyor Putin vaig convidar-lo a trobar-se i escoltar el president Aslan Maskhàdov perquè poguéssim conèixer la versió dels txetxens.

Crec que qualsevol persona que escolti de bona fe les paraules del Govern txetxè reconeixerà que els anomenats "mites" corresponen a una planejada i sistemàtica exterminació de la meua gent, mentre que les "veritats" de Putin són com les que inventava i van servir de propaganda durant setanta anys al règim soviètic.

—Vostè també fa de portaveu del Govern explicant la proposta de pau del Govern Maskhàdov, a la qual ja han donat suport intel·lectuals i polítics com André Glucksmann, Emma Bonino, Vytautas Landsberguis, Walter Veltroni, Michel Rocard, Bernard Kouchner, Wei Jingsheng i Isabelle Adjani, entre altres. Com és aquest pla?

—Es tracta d'establir a Txetxènia una administració interina de l'ONU, cosa que també suposa un compromís per part dels txetxens, ja que abandonem la demanda de la independència immediata i confiem el procés a les negociacions internacionals conduïdes sota els auspicis de l'ONU.

Oriol Cortacans